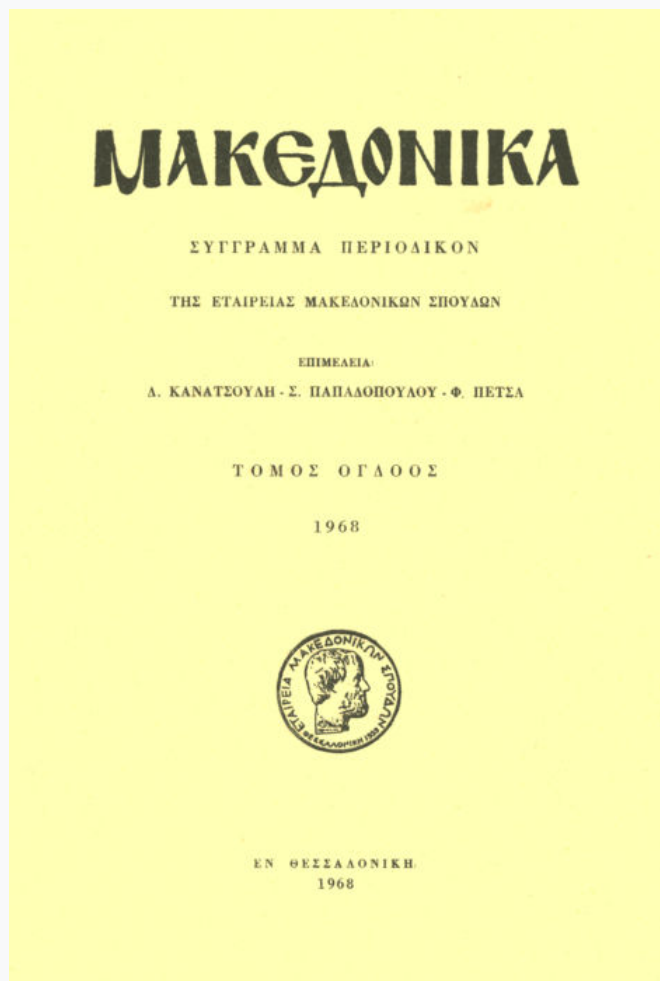

Μακεδονικά

Vol 8, No 1 (1968)

Η άλωση της Θεσσαλονίκης στα 1430 και ο Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς (Djuradj Brankovic)

Ιωάννης Α. Παπανδριανός

doi: [10.12681/makedonika.311](https://doi.org/10.12681/makedonika.311)

Copyright © 2014, Ιωάννης Α. Παπανδριανός

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Παπανδριανός Ι. Α. (1968). Η άλωση της Θεσσαλονίκης στα 1430 και ο Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς (Djuradj Brankovic). *Μακεδονικά*, 8(1), 401–405. <https://doi.org/10.12681/makedonika.311>

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΤΑ 1430 ΚΑΙ Ο ΣΕΡΒΟΣ
ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΡΑΝΚΟΒΙΤΣ (DJURADJ BRANKOVIĆ)

‘Ο Τσέχος K. Jireček, ὁ ἄριστος αὐτὸς γνώστης τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῶν βαλκανικῶν λαῶν, στὸ ἔργο του «Ἱστορία τῶν Σέρβων», ποὺ εἶναι γραμμένο στὰ γερμανικά, ἐκθέτει τὸν ἀγῶνα τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Βενετῶν (1423-1430), ποὺ εἶχε γιὰ ἀποτέλεσμα τὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης, μὲ τίς πρὸ κάτω ἀκριβῶς λέξεις: «*Der Krieg zwischen Venedig und der Phorte wegen Salonik hatte damals einen Widerfall bis zur Adria. Der Prätendent Stephan de Maramonte bereitete sowohl den Venezianern als den Serben viele Sorgen. Begünstigt vom Sultan verheerte er (Ende 1429) mit türkischen und albanesischen Truppen die venezianischen Landschaften um Skutari und Dulcigno herum und besetzte im Gebiet des Despoten die Stadt Drivasto, ohne die Burg. Unterstützung fand er bei Gojčin Crnojević und bei Tanusius dem Kleinen aus der Familie Dukagin. Die Venezianer schieben zuletzt (Neujahr 1430) einen preis von 500 Dukaten auf den Kopf des Prätendenten aus. Indessen haben die Türken nach siebenjährigen Bemühungen Salonik vor den Augen Murads II. mit Sturm genommen (März 1430). Der Sultan zog mit Sinan, dem Beglerbeg von Rumelien nach Epirus und besetzte die Gebiete. . .*»¹.

Τὸ ἔργο αὐτοῦ τοῦ Τσέχου ἱστορικοῦ τὸ μετᾶφρασε γιὰ δεύτερη φορὰ στὰ 1952 ἀπὸ τὰ γερμανικά στὰ σερβοκροατικά ὁ Γιουγκοσλάβος καθηγητὴς J. Radonić, ποὺ στὸν πρόλογό του μᾶς λέει ὅτι ἔκανε τὴ δεύτερη αὐτὴ μετᾶφραση μὲ βάση τὸ ἐκτενὲς κείμενο τοῦ χειρόγραφου τοῦ K. Jireček καὶ ὅτι τίς συμπληρώσεις ἀπὸ τὸ κείμενο αὐτὸ τίς ἐβαλε ἀνάμεσα σὲ δύο ἀστερίσκους (* *)². Ἐτσι στὸ γερμανικὸ κείμενο τοῦ K. Jireček γιὰ τὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης (1430), ποὺ εἶδαμε πρὶν ἀνω, προσθέτει τὰ ἑξῆς: «*Srpski despot otkupi tada iz ropstva mnoge grčke sužnje* = ‘Ὁ Σέρβος δεσπότης τότε ἐξαγόρασε πολλοὺς Ἑλλήνες αἰχμαλώτους»³.

‘Ο J. Radonić ὅμως, ἐνῶ προσθέτει αὐτά, δὲν παραπέμπει καὶ στὶς πηγές, ποὺ μᾶς μιλοῦν γιὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Σέρβος ἡγεμόνας ἐξαγόρασε Ἑλλήνες αἰχμαλώτους, ποὺ εἶχαν πάρει οἱ Τούρκοι. Μήπως στὸ χειρόγραφο τοῦ K. Jireček ἀναφέρονταν οἱ πηγές γιὰ τὸ γεγονός αὐτό, ποὺ ὥστόσο ὁ μεταφραστὴς παράλειψε νὰ τίς σημειώσει; Δυστυχῶς στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν εἴμαστε σὲ θέση ν’ ἀπαντήσουμε. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἔχει σημασία εἶναι ὅτι, ὅποιος χρησιμοποιοῖ τὴ γερμανικὴ ἐκδόση «τῆς Ἱστορίας τῶν Σέρβων» τοῦ K. Jireček, δὲ βρίσκει τίποτε γιὰ τὸ γεγονός τῆς ἐξαγορᾶς Ἑλλήνων αἰχμαλώτων ἀπὸ τὸν Σέρβο ἡγεμόνα στὰ 1430, ἐνῶ, ὅποιος καταφεύγει στὴ σερβικὴ μετᾶφραση τοῦ πρὶν ἀνω ἱστορικοῦ ἔργου, πληροφορεῖται βέβαια τὸ γεγονός, ἀλλὰ δὲ γνωρίζει ποιὲς πηγές τὸ ἀναφέρουν.

1. K. Jireček, Geschichte der Serben, τ. 2, Gotha 1918, σ. 166-167.

2. K. Jireček, Istorija Srba, preveo J. Radonić (Ἱστορία τῶν Σέρβων, μετᾶφρασε ὁ J. Radonić), ἐκδ. β', Beograd 1952, τ. 1, σ. XIII (στὴ συνέχεια: K. Jireček - J. Radonić).

3. K. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 357.

“Όσο έμείς γνωρίζουμε, ή μοναδική μας πηγή γιά τó γεγονός αυτό είναι ó ‘Ιωάννης ‘Αναγνώστης, πού διηγείται πώς πήραν οί Τούρκοι τή Θεσσαλονίκη γιά τελευταία φορά στά 1430. Κρίνουμε λοιπόν σωστό στήν εργασία μας αυτή νά αναφέρουμε τó σχετικό χωρίο τού ‘Ιωάννου ‘Αναγνώστη, γιά νά μπορέ ή έρευνήτης και γενικά ó αναγνώστης, πού χρησιμοποιεί τήν «Ίστορία τών Σέρβων» τού Κ. Jireček στή σερβική της μετάφραση, νά γνωρίζει και ν’ ανατρέχει σ’ αυτό. Έκτός άπ’ αυτό, τó πιο πάνω χωρίο, άφού τó ξεκαθαρίσουμε πρώτα σ’ όρισμένα σημεία του, μπορεί νά ρίξει άρκετό φώς και στό πρόβλημα της πολιτικής, πού τηρούσε τότε, και άπέναντι στους Τούρκους και άπέναντι στό χριστιανικό κόσμο, ó Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς: κι’ αυτός θά είναι ó δεύτερος σκοπός της μελέτης μας αυτής.

Τό χωρίο τού ‘Ιωάννου ‘Αναγνώστη, πού αναφέρει ότι ó Σέρβος ήγεμόνας εξαγόρασε στά 1430 άπό τούς Τούρκους ‘Ελληνες αιχμαλώτους, έχει ως εξής: «Ηλευθέρωνται και γάρ Ικανοί, πολλών θεοφιλών υπέρ αναρρύσεως ήμών προθύμων εκεινημένων και *μάλιστα* τού τών Σέρβων άρχοντος, *φ* τών άλλων αυτού πλεονεκτημάτων *εξαίρετον* ή πρὸς τούς δεομένους *έστιν* εὐποία *έκάστοτε* χρυσίων και γάρ οὗτός τισιν, οἷς *εἰθάρει, χειρίσας* *ἐπ’* *ἐλευθερίᾳ* τών αιχμαλώτων τοῦτο δοθῆναι παρεκελεύσατο. Καί οὐκ άπό της *έκείνου γνώμης* *έγένετο* *ἐπράντο* γάρ τού χρυσίου *οἱ* πρὸς αυτό *τεταγμένοι* πολλοί, οἱ δὴ και *ἐπανιόντες* *ἐπὶ* τήν πόλιν, *ὡς* εἰκάζειν *έχομεν*, μέχρι τού νῦν *εἰσὶ* μετὰ τών *ἀπ’* άλλων τόπων *ἐληλυθότων* *ὥσει* χίλιον». ¹

Ποιός όμως είναι ó άρχοντας τών Σέρβων, πού *έστι* άνώνυμο τόν αναφέρει ó ‘Αναγνώστης; ‘Ο καθηγητής ‘Απόστολος Βακαλόπουλος στίς μελέτες του γιά τήν *Ίστορία* της Θεσσαλονίκης ², καθώς και ó Γιάννης Τσάρας ³, πού *έκανε* τή νεώτερη και καλύτερη έκδοση τού κειμένου τού βυζαντινού αυτού συγγραφέα, πολλοί σωστά πιστεύουν ότι ó ‘Αναγνώστης στό χωρίο του αυτό *υπονοεί* τόν Γεώργιο Μπράνκοβιτς. Πραγματικά, ήγεμόνας της Σερβίας στά 1430 ήταν ó Γεώργιος Μπράνκοβιτς, πού διέυθυνε τίς τύχες της χώρας αυτής άπό τó 1427, όταν διαδέχτηκε τó θείο του δεσπότη Στέφανο Λαζάρεβιτς, μέχρι τού 1456, πού είναι τó *έτος* τού θανάτου του ⁴.

Έκτός άπ’ αυτό, πρέπει *άκόμη* νά διευκρινιστῇ και ó τίτλος, πού *έφερε* ó Σέρβος αυτός ήγεμόνας. Δυστυχώς στό ζήτημα αυτό δέν μπορεί νά μάς βοηθήση καθόλου ó ‘Αναγνώστης, γιατί, *ὡπως* βλέπουμε *άπό* τó κείμενο πού παραθέσαμε, ó βυζαντινός αυτός συγγραφέας μιλά γενικά γιά «*άρχοντα*» της Σερβίας, χωρίς νά τού δίνη και τόν ακριβή τίτλο του ⁵. ‘Από *έναν* άλλον όμως βυζαντινό *Ίστορικό*, τó Δούκα, μαθαίνουμε ότι ó Γεώργιος Μπράν-

1. ‘Ιωάννου ‘Αναγνώστου, Διήγησις περί της τελευταίας άλωσης της Θεσσαλονίκης, έκδ. Γιάννη Τσάρα, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 56 κ.έ. (Στῇ συνέχεια θά παραπέμπουμε και πάλι στή νεώτερη και καλύτερη έκδοση, πού *έγινε* *άπό* τó Γ. Τσάρα, και θά χρησιμοποιούμε τῇ βραχυγραφία: ‘Αναγνώστης).

2. ‘Αποστολὸς Βακαλόπουλος, Συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης μικρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων, «Γρηγόριος ó Παλαμᾶς» τ. 20, τεῦχος 1, Θεσσαλονίκη 1936, σ. 30, σημ. 4· τοῦ ἰδίου, ‘Η Θεσσαλονίκη στά 1430, 1821 και 1912-1918, Θεσσαλονίκη 1947, σ. 18 και ‘Ίστορία της Θεσσαλονίκης (315 π.Χ. - 1912), Θεσσαλονίκη 1947, σ. 81.

3. ‘Αναγνώστης, σ. 81

4. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 353 κ.έ.

5. ‘Η άσάφεια αὐτῇ τού ‘Ιωάννου ‘Αναγνώστη φαίνεται ότι παρέσυρε και τó Γ. Τσάρα *ὥστε* τῇ φράσει «*ὁ* *άρχων* τών Σέρβων» νά τῇ μεταφράσῃ (‘Αναγνώστης, σ. 57) *ὡς* «*κράλης* τών Σέρβων», *ένῶ* στίς παρατηρήσεις του (‘Αναγνώστης, σ. 81) νά ση-

κοβίτες ήταν δεσπότης και ότι τον τίτλο αυτόν τον πήρε από τον βυζαντινό αυτοκράτορα 'Ιωάννη Η' Παλαιολόγο¹. 'Από τις λαμπρές πάλι έρευνες δυο νεώτερων ιστορικών, του Κ. Jireček και του Β. Ferjančić, γνωρίζουμε σήμερα με βεβαιότητα ότι ο 'Ιωάννης Η' Παλαιολόγος έδωσε το δεσποτικό αξίωμα στον πιά πάνω Σέρβο ηγεμόνα στα 1429². Τό 1430 λοιπόν ο Γεώργιος Μπράνκοβιτς είναι πιά δεσπότης, πράγμα όμως που ο 'Αναγνώστης, όπως άλλωστε και άλλοι βυζαντινοί συγγραφείς³, δεν το ξέρει.

Ο Σέρβος λοιπόν ηγεμόνας που, όπως διευκρινίσαμε, δεν είναι άλλος παρά ο δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς, απελευθέρωσε από τους Τούρκους Έλληνες αιχμαλώτους, δίνοντάς τους τα λύτρα εξαγοράς. Πόσοι όμως ήταν αυτοί; Δυστυχώς δε μπορούμε να ξέρουμε τον ακριβή αριθμό τους, γιατί ο 'Αναγνώστης μάς αναφέρει και στην περίπτωση αυτή άδριστα πώς έκεινοι, που εξαγόρασαν την ελευθερία τους με την οικονομική βοήθεια του Σέρβου δεσπότη, ήταν πολλοί⁴. 'Εκείνο όμως που μπορούμε να ισχυριστούμε με βεβαιότητα είναι ότι οι πολλοί αυτοί πρέπει να λογαριαστούν ανάμεσα στους χίλιους περίπου χριστιανούς, που γύρισαν στη Θεσσαλονίκη λίγο χρόνο ύστερα από την άλωση της πόλης αυτής. Τον ισχυρισμό μας αυτόν τον βασίζουμε στις ειδήσεις του ίδιου αυτού βυζαντινού συγγραφέα, που μάς λέγει ρητά ότι στη Θεσσαλονίκη ξαναγύρισαν χίλιοι περίπου Θεσσαλονικείς και ότι αυτοί ήταν όσοι απελευθερώθηκαν από την αιχμαλωσία τους με λύτρα του Σέρβου δεσπότη και όσοι ξαναγύρισαν απ' άλλους τόπους⁵.

μειώση: «Βασιλιάς των Σέρβων την εποχή αυτή...». Και μπορεί βέβαια ή λέξη «κράλης» να μεταφραστεί στα ελληνικά ως «βασιλιάς», όλοι όμως οι Σέρβοι ηγεμόνες δεν έφεραν τον τίτλο του κράλη. Στις διάφορες εποχές έχουμε και διάφορους τίτλους. 'Ετσι στην πρώτη περίοδο ο έπικεφαλής του κράτους της Σερβίας ονομαζόταν «veliki župan = μεγάλος ζουπάνος», κατόπιν «kralj = κράλης», αργότερα «car = τσάρος» και στα τελευταία χρόνια «despot = δεσπότης» για τους τίτλους αυτούς βλ. στού Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 2, σ. 1 κ.έ.

1. Δούκας, έκδ. V. Grecu, σ. 259.

2. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 2, σ. 342· Β. Ferjančić, Despoti u Vizantiji i južnoslovenskim zemljama (Οι δεσπότες στο Βυζάντιο και στις νοτιοσλαβικές χώρες), Beograd 1960, σ. 189. Για τους λόγους που ο 'Ιωάννης Η' Παλαιολόγος έδωσε στο Γεώργιο Μπράνκοβιτς το δεσποτικό αξίωμα βλ. στις εργασίες μου: Τίνες οι δεσμοί συγγενείας του Γεωργίου Βράνκοβιτς (Branković) προς τον οίκο των Παλαιολόγων; «'Επετηρίς 'Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών» 33 (1964) 142· και Da li je Djurađ Branković bio u srodstvu sa dinastijom Paleologa? (Είχε ο Γεώργιος Μπράνκοβιτς συγγενικούς δεσμούς με τη δυναστεία των Παλαιολόγων;), «Jugoslavenski Istorijski Časopis» 2 (1964) 88.

3. 'Ετσι ο Λαόνικος Χαλκοκονδύλης δεν αναφέρει το Γεώργιο Μπράνκοβιτς με τον τίτλο του δεσπότη, αλλά τον ονομάζει μόνο «*ηγέμονα των Τριβαλλών*»· βλ. Χαλκοκονδύλης, έκδ. E. Darkó, τ. 2, σ. 20, 23, 33, 59, 81-82, 89, 97, 99, 138 και 142. Την ίδια ονομασία χρησιμοποιεί και ο Κριτόβουλος, που μιλά μόνο για τα τελευταία χρόνια της ηγεμονίας του Σέρβου αυτού δεσπότη· βλ. Κριτόβουλος, έκδ. V. Grecu, σ. 179· βλ. ακόμη και στις σ. 185, 201, 205, όπου όμως κάνει λάθος, όταν τον ονομάζει Λάζαρο αντί Γεώργιο.

4. 'Αναγνώστης, σ. 584.

5. 'Αναγνώστης, σ. 58. Πρβλ. Βακαλοπούλου, Συμβολή εις την ιστορίαν της Θεσσαλονίκης, σ. 30· το ίδιο, 'Η Θεσσαλονίκη στα 1430, 1821, σ. 18 και 'Ιστορία της Θεσσαλονίκης, σ. 93.

“Ας εξετάσουμε όμως τώρα αυτό το ίδιο το γεγονός, πού μάς αναφέρει ο Ἄναγνώστης. Ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ αὐτὸν συγγραφέα μαθαίνουμε, ὅπως εἶδαμε πρὶν πάνω, ὅτι ὁ δεσπότης τῆς Σερβίας Γεώργιος Μπράνκοβιτς δείχνει αἰσθήματα φιλίας καὶ συμπαθείας ἀπέναντι στοὺς δυστυχισμένους κατοίκους τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ αἰσθήματά του ὅμως αὐτὰ δὲν τὰ δείχνει φανερά, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ ἕναν μανδύα καὶ ὁ μανδύας αὐτὸς εἶναι ἡ φιλανθρωπία. Ἄλλὰ καὶ σ’ αὐτὸ ἀκόμη προχωρεῖ μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ καταβάλλει προσπάθειες, γιὰ νὰ μὴ μαθευτῇ ἡ πράξη του. Ἐτσι μόνον μπορεῖ νὰ ἐρμηνευτῇ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀναγνώστη ὅτι ὁ Σέρβος δεσπότης ἔδωσε τὰ λύτρα γιὰ τὴν ἐξαγορὰ Ἑλλήνων αἰχμαλώτων σὲ ἀνθρώπους «οἷς ἐθάρρει»¹.

Γιὰ νὰ ἐννοήσουμε καλὰ τὴν πολιτικὴ, πού τήρησε ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτς ἀπέναντι στοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὅταν πῆραν οἱ Τούρκοι τὴ Θεσσαλονίκη, πρέπει νὰ ξέρουμε τίς σχέσεις, πού ἐπικρατοῦσαν τότε ἀνάμεσα στοῦ Σερβικοῦ Κράτος καὶ στὴν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Ὁ Σέρβος δεσπότης, λίγο χρόνο ὕστερα ἀπὸ τότε πού πῆρε τὴν ἐξουσία, εἶχε ἀναγκαστῇ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνώτατη ἐπικυριαρχία τοῦ σουλτάνου, νὰ τοῦ πληρώσῃ 50.000 δοκὰτα ὡς ἐτήσιο φόρο καὶ νὰ στέλνῃ στοὺς Τούρκους 2.000 ἱππεῖς μὲ ἀρχηγὸ ἕναν ἀπὸ τοὺς γιουὺς του ἢ στρατηγούς του, ἐνῶ ἰσχυρὲς τουρκικὲς δυνάμεις βρίσκονταν στὰ σερβοτουρκικὰ σύνορα, ἑτοιμὲς νὰ εἰσβάλουν στοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Σερβίας καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέληση τοῦ σουλτάνου². Ἐκτὸς ἀπ’ αὐτό, τὸ Σερβικὸ Κράτος, τὸ ἀπειλοῦσε τότε σοβαρὰ καὶ ἕνα ἄλλο ἰσχυρὸ γειτονικὸ τοῦ κράτος, οἱ Οὐγγροι³. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς ἀναγκάζεται νὰ παῖξῃ σ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡγεμονίας του τὸ ρόλο τοῦ πιστοῦ ὑποτελῆ στοὺς Τούρκους. Ἐτσι μόνον μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἡ στάση, πού τήρησε ἀπέναντι στοῦ γεγονότος τῆς ἄλωσης τῆς Θεσσαλονίκης στὰ 1430. Ὁ Σέρβος δεσπότης δηλαδὴ θέλει νὰ βοηθήσῃ ὅπωςδῆποτε τοὺς ὁμοθρήσκους τοῦ Χριστιανικοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Γιὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ ὅμως αὐτὸ ζητᾷ καὶ βρίσκει ἕνα εὐσχημὸν τρόπο, τὴ φιλανθρωπία. Ἐκτὸς ἀπ’ αὐτό, προχωρεῖ στὶς ἐνέργειές του μὲ πολλὴ προσοχή, γιὰ νὰ μὴ μαθευτῇ τὸ πράγμα καὶ δυσαρεστήσῃ τὸ σουλτάνο, ἀφοῦ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ μένῃ πιστὸς τοῦ ὑποτελῆς. Βλέπουμε δηλαδὴ τὸ Γεώργιο Μπράνκοβιτς νὰ καταπιάνεται τὸ ζήτημα μὲ διπλωματικότητα, πού ἄλλωστε ἔδειξε καὶ σ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡγεμονίας του καὶ πού ἔκανε τὸ σύγχρονο ἱστορικὸ Κ. Jireček νὰ τὸν ὀνομάσῃ «*δεῖνὸ διπλωμάτην*»⁴.

Ἡ στάση, πού κράτησε ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς στὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης (1430), φέρνει ἀκριβῶς τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ τῆς πολιτικῆς, πού τήρησε ὁ Σέρβος αὐτὸς ἡγεμόνας ἄργότερα, ὅταν ἔπασε ἡ Κωνσταντινούπολις (1453). Μὴ μπορώντας καὶ τότε νὰ κάμῃ ἄλλιως, φυλάγει πιστὰ τοὺς ὅρους ὑποτελείας, στέλνοντας ὡς βοήθεια στοῦ σουλτάνου, πού πολιορκοῦσε τὴ βυζαντινὴ πρωτεύουσα, 1500 ἱππεῖς⁵. Ἀμέσως ὅμως ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση ἀπελευθερώνει ἀπὸ τὴν τουρκικὴ αἰχμαλωσία, πληρώνοντας καὶ πάλι ὁ ἴδιος τὰ λύτρα, ἑκατὸ καλόγηρες καὶ πολλοὺς βυζαντινοὺς εὐγενεῖς⁶.

1. Ἀναγνώστης, σ. 581.

2. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 355.

3. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 354 κ.ε.

4. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 354.

5. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 378.

6. Δούκας, ἐκδ. V. Grecu, σ. 395. Πρβλ. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 378.

Ὁ Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς φυλάγει πιστὰ τοὺς ὅρους ὑποτελείας καὶ ὅταν πέφτῃ ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ὅταν κυριεύεται ἡ Κωνσταντινούπολη· ὥστόσο αὐτὸ δὲν τὸν ἔσωσε. Ἐννέα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς δευτέρας πόλης τοῦ Βυζαντίου, στὰ 1439, οἱ Τοῦρκοι ἐπιτίθενται καὶ κυριεύουν τὸ Σερβικὸ Κράτος (πρώτη πτώση) καὶ ἔξι χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς βυζαντινῆς πρωτεύουσας, στὰ 1459, πέφτει στὰ χέρια τοῦ σουλτάνου ὀριστικά πιά ἡ σερβικὴ πρωτεύουσα καὶ μαζὶ μ' αὐτὴ ὁλόκληρο τὸ Σερβικὸ Κράτος¹.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΣ

TODESGEDICHT ÜBER IOANNES AITOLOS AUS DEM JAHRE 1811

Der anerkannteste Sprachlehrer griechischer Herkunft in Ungarn war Ioannes Aitolos, von dem P. N. Liufis² schreibt: «... ὃς ἐδίδασκε μέχρι τοῦ 1782 τὰ ἐγκύκλια μαθήματα (στὴν Κοζάνη) καὶ εἶτα ἀπῆλθεν εἰς Ἑγρην, ἐνθα μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ διετέλεσε διδάσκων τὰ τέκνα τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν». Dieser Bericht ist nicht pünktlich, weil Aitolos, nachdem er aus Kozani nach Ungarn gekommen war, lediglich ein Jahr in Eger verbrachte³. Danach ging er nach Miskolc, wo er in der dortigen hellenischen Schule ungefähr 30 Jahre lang tätig war.

Über I. Aitolos stellte schon E. Horvath⁴ richtig fest, dass er in Ungarn den Namen Apostolovics (Ἀποστολίδης) angenommen hatte. Wegen seines Wissens hat er sich nicht nur unter den in Ungarn lebenden Griechen, sondern auch in ungarischen Kreisen Ansehen gewonnen. Z. B. erwähnt ihn Ferenc Kazinczy in einem Briefe. Kazinczy war der Organisator der ungarischen Schriftsteller.

Ioannes Apostolovics war der Griechischprofessor von Ferenc Nagy, der ein berühmter Professor der Philosophie in Sárospatak war. Als Apostolovics im Jahre 1811 in Miskolc gestorben war⁵, schrieb Nagy von seinem Meister ein griechisches Gedicht. Unter den Flugblättern der Budapester Universitätsbibliothek wurde diese Dichtung aufgefunden, mit Hilfe deren der Lebenslauf und die Tätigkeit des aus Kozani nach Miskolc gekommenen berühmten griechischen Sprachlehrers gut erkennbar sind.

Ioannes Apostolovics (Aitolos) war im Jahre 1746 in Missolungi geboren. Seine Studien machte er in Smyrna. Er unterrichtete 12 Jahre lang in Kozani, von wo er im Jahre 1782 nach Eger in Ungarn kam. Im folgenden Jahre gründete er die hellenische Schule in Miskolc, wo er bis zum Tode (1811) als Schuldirektor tätig war.

1. K. Jireček - J. Radonić, σ. 362 κ.ε.

2. Ἱστορία τῆς Κοζάνης, Ἀθῆναι 1924, σ. 194.

3. Füves Ö., Adatok az egri görögök történetéhez. «Antik Tanulmányok», 5 (1958) 80.

4. Ἰωάννης Ἀποστολίδης ὁ Αἰτωλός. «Egyetemes Philológiai Közlöny», 68 (1944) 37-40.

5. Nach seinem Tode erschien über ihn ein Nekrolog in der «Zeitung Hazai Indósitások».